

N:o 96.

Ank. till Riksd. kansli den 15 maj 1903, kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade bestämmelser rörande trafikerandet af järnvägen Gellivare—Riksgränsen äfvensom angående beviljande åt Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag och aktiebolaget Gellivare malmfält af ett lån å 20,000,000 kronor m. m., dels ock inom Riksdagen väckta motioner vidkommande berörda ämne.

(R. A.)

I proposition af den 28 nästlidne april har Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bifogadt utdrag af protokollet öfver civilärenden för samma dag, föreslagit, att Riksdagen, under medgifvande att Kungl. Maj:t å statens vägnar ägde med trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund, Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag och aktiebolaget Gellivare malmfält ingå öfverenskommelse af den lydelse, det i statsrådsprotokollet omförmälda förslag utvisade, måtte bevilja, såsom lån till Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag och aktiebolaget Gellivare malmfält, ett belopp af 20,000,000 kronor, att af riksgäldskontoret utbetalas på de villkor, som i nämnda öfverenskommelse närmare angåfves.

I anledning af denna Kungl. Maj:ts proposition hafva följande motioner blifvit inom Riksdagen väckta, nämligen:

Bih. till Riksd. Prot. 1903. 4 Saml. 1 Band. 59 Häft. (N:o 96.) 1

af herr *A. Bergström* (motionen n:o 62 i Första Kammaren) och af herr *S. Nordström* i Höglunda (motionen n:o 201 i Andra Kammaren), hvilka motionärer sammanstämmande föreslagit, att Riksdagen, med afslag å Kungl. Maj:ts proposition, måtte anhålla om förnyad utredning i ärendet i det syfte, som motionerna omfattade, och grundad på att staten ingår i ett bolag, hvilket öfvertager brytning och drift af de stora norrbottniska järnmalmsgrufvorna, såsom delägare med ett penningbelopp, som kan anses erforderligt för att trygga företagets soliditet och handlingskraft;

samt af herr *G. W. Roos* (motionen n:o 202 i Andra Kammaren), hvaruti hemställts, att Riksdagen, med afslag å Kungl. Maj:ts proposition i ärendet, måtte besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t ville inleda underhandlingar rörande förvärfvande till billigaste pris åt staten af aktiebolaget Gellivare malmfälts och Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolags malmtillgångar m. m. eller, om hinder därför mötte, af det antal aktier, minst hälften i hvarterdera bolaget, som kunde erhållas, äfvensom till nästa års Riksdag inkomma med det förslag, hvartill dessa underhandlingar kunde föranleda.

I sammanhang härmed har utskottet äfven till behandling förehaft en af herr *P. E. Lithander* i Första Kammaren väckt motion (n:o 28), däruti föreslagits, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, på hvilka villkor och till hvilket pris statsverket eventuellt borde söka förvärfva äganderätt till Gellivara och Kiirunavara malmfält af det eller de bolag, som visat sig vara rätte ägare till desamma.

Af det vid ifrågavarande proposition fogade statsrådsprotokollet inhämtas, att styrelsen för trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund i en till Kungl. Maj:t ställd skrift af den 1 april 1903 meddelat, att trafikbolaget träffat villkorlig öfverenskommelse om köp af 5,750 aktier i aktiebolaget Gellivare malmfält och 1,774 aktier i Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag, i följd hvaraf, och då det förra af dessa båda norrbottniska bolag ägde 3,609 aktier i det senare, trafikbolaget skulle, om köpet ginge i fullbordan, genom detsamma erhålla bestämmanderätten öfver omkring 90 procent af hvarterdera bolagets till ett antal af 6,000 uppgående aktier. På närmare angifna skäl hade trafikbolaget i berörda skrift hos Kungl. Maj:t hemställt om vidtagande af erforderliga åtgärder för åstadkommande af ett aftal mellan svenska staten, å ena sidan, och nämnda tre bolag, å andra sidan, i enlighet med ett ansökningen bifogadt förslag till grunder för dylikt aftal.

Detta aftal skulle afse *dels* bestämmelser i fråga om frakten för den malm, som skall transporteras från Kiruna till riksgränsen och från Gellivare till Luleå, *dels* nedläggande af den rättegång, som staten anställt emot aktiebolaget Gellivare malmfält angående rätten till åtskilliga grufveutmål vid Gellivare malmberg, *dels ock* beviljande åt trafikaktiebolaget af ett statslån å 20,000,000 kronor.

I statsrådsprotokollet meddelas härefter redogörelse för nu gällande bestämmelser angående malmfrakten å ifrågavarande järnväg.

Hvad då först anginge bestämmelserna om frakten från Kiruna till riksgränsen, hade, enligt hvad i statsrådsprotokollet erinrats, dessa bestämmelser tillkommit i sammanhang med beslutet om anläggande af järnvägen mellan Gellivare och riksgränsen.

I den kungl. proposition, som till 1898 års Riksdag afläts angående byggande af nämnda järnväg, förutsattes nämligen upprättandet af ett kontrakt mellan staten och Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag, som skulle hafva till syfte att tillförsäkra staten full ersättning för de kostnader, staten komme att för järnvägsanläggningen få vidkännas. Och sedan Riksdagen beviljat anslag till järnvägsbyggnaden under villkor bland annat af vissa ändringar i det föreslagna kontraktet, hade den 2 juli 1898 emellan staten och bolaget upprättats ett kontrakt af följande lydelse:

»Sedan innevarande års Riksdag beviljat medel till anläggande af en statsbana från Gellivare förbi Luossavaara och Kiirunavaara malmfält till riksgränsen i riktning mot Ofoten, är mellan svenska staten och Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag följande öfverenskommelse träffad:

*Nu gällande
bestämmelser
angående
Luossavaara-Kiirunavaara
aktiebolags
malmtransporter m. m.*

§ 1.

Staten anlägger en järnväg från Gellivare förbi Luossavaara och Kiirunavaara malmfält i Jukkasjärvi socken af Norrbottens län till riksgränsen mellan Sverige och Norge i riktning mot Ofoten i hufvudsaklig öfverensstämmelse med det af kungl. järnvägsstyrelsen jämlikt nådigt bref den 28 maj 1897 upprättade förslag. Byggnaden påbörjas under loppet af sommaren 1898 och bedrifves så, att järnvägen är färdig att öppnas för allmän trafik innan 1903 års början.

§ 2.

Staten åtager sig att, sedan banan blifvit färdigbyggd, å densamma mot ersättning, som i § 3 här nedan sägs, dels från Luossavaara och Kiirunavaara till riksgränsen för bolagets räkning frakta årligen högst en miljon två hundratusen ton järnmalm eller af sagda myckenhet vunnen förädlad produkt, dels ock till Luossavaara och Kiirunavaara frakta hvad för bolagets rörelse erfordras af byggnadsmateriel och bränsle, dock att staten fritager sig från ansvar för den minskning i den transporterade malmmängden, som kan uppstå, därest bolaget icke med största möjliga jämnhet fördelar malmafsändningen på årets särskilda månader.

§ 3.

Bolaget betalar till staten:

1) statens utgifter dels för järnvägens Gellivare—riksgränsen drift, så vidt af järnvägens räkenskaper icke kan utrönas, att samma utgifter föranledts allenast af den i § 4 omförmälda persontrafik, postbefordran och godstransport, dels ock för underhåll af järnvägen med allt hvad därtill hörer;

2) tre och åtta tiondedels (3,8) procent årligen å anläggningskostnaden för järnvägen Gellivare—riksgränsen med tillbehör. Med anläggningskostnad, däri inbegripes jämväl kostnad för anskaffande af rullande materiel afvensom ränta å statens utgifter för banan, intilldess densamma öppnas för allmän trafik, förstås icke blott den ursprungliga kostnaden vid järnvägens första anläggande, utan jämväl all annan kostnad, som därefter å järnvägen nedlägges och icke afser allenast underhåll utan ökar järnvägens kapitalvärde.

Det belopp, som utgöres af skillnaden mellan, å ena sidan, den af bolaget enligt denna punkt erlagda afgift af 3,8 procent och, å andra sidan, den ränteutgift, som förorsakas staten genom upplåning af de till gäldande af ofvanberörda anläggningskostnad erforderliga medel eller, därest medel därtill helt och hållet eller delvis på annat sätt anskaffas, den summa, hvartill statens ränteutgift enligt riksgäldskontorets beräkning skulle uppgå, i händelse medlen upplånades, beräknas till banans amortering.

För bestämmandet af hvad af statens utgifter för banan med tillhörande materiel skall hänföras till underhåll, skola de för statens järnvägar i sådant afseende gällande föreskrifter lända till efterrättelse.

§ 4.

Bolaget ersätter årligen den förlust, som enligt järnvägens räkenskaper må hafva uppkommit genom uppehållandet å järnvägen Gellivare—riksgränsen af persontrafik och postbefordran samt annan godstransport än den, som enligt § 2 åligger staten. Den vinst, som af sådan trafik uppstår, tillfaller staten.

§ 5.

Sedan banan blifvit för bolagets malmtrafik öppnad, skall bolaget månadsvis i förskott till staten utgifva den staten enligt § 3 tillkommande ersättning; åliggande bolaget att före den 1 december hvarje år hos kungl. järnvägsstyrelsen anmäla ungefärliga storleken af malmtransporten under det nästkommande året. Sist en månad efter sådan anmälan skall kungl. järnvägsstyrelsen hafva meddelat bolaget uppgift å det provisoriskt beräknade beloppet af driftkostnaden för det kommande året och anläggningskostnaden vid samma års slut, hvarefter bolaget under det nya kalenderåret å första helgfria dag i hvarje månad till kungl. järnvägsstyrelsens hufvudkassa inbetalar en tolfedel af den i § 3 omförmälda ersättning.

Under första trafikåret skall storleken af malmtransporten för bestämmandet af förskottslikviden beräknas till åttahundratusen ton för året. Skulle bolaget något år underlåta att hos kungl. järnvägsstyrelsen göra sådan anmälan, som här ofvan är sagdt, skall transportmängden för nyssnämnda ändamål beräknas komma att uppgå till samma myckenhet som nästföregående år, dock ej under en miljon ton; skolande i sistnämnda två fall storleken af bolagets månatliga förskottslikvid bero på den uppgift därom, som varder bolaget af kungl. järnvägsstyrelsen tillställd minst fjorton dagar före första förfallodagen under det ifrågavarande året.

Vid beräkningen af förskottslikviden må kungl. järnvägsstyrelsen — bortsedt från det första trafikåret — icke för något år utgå från lägre transportmängd än en miljon ton, äfven om bolaget anmält en mindre myckenhet.

Så fort ske kan efter hvarje års slut uppgöres af kungl. järnvägsstyrelsen sluträkning mellan staten och bolaget för det gångna året, upptagande jämväl hvad bolaget på grund af § 4 här ofvan tilläfventyrs har att erlægga; skolande bolaget sist en månad efter erhållen del af denna sluträkning till kungl. järnvägsstyrelsen inbetala den skuld, bolaget enligt sluträkningen må äga; hvaremot, därest öfverskott till bolagets förmån af

sluträkningen utvisas, detsamma i nya årets räkning godtgöres bolaget medelst afdrag af därunder skeende förskottslikvid.

§ 6.

De i §§ 2—5 träffade bestämmelser skola gälla, intill dess anläggningskostnaden blifvit enligt Kungl. Maj:ts uträkning till fullo amorterad, eller, därest staten dessförinnan finner skäligt uppsäga öfverenskommelsen, till dess tre år efter uppsägningen förflutit; dock att uppsägning, därtill bolaget icke äger rätt, icke må å statens sida ske inom de tjugu första åren efter järnvägens öppnande.

§ 7.

För underlåtenhet att fullgöra sina åtaganden utfäster härmed bolaget, jämte den ersättningsskyldighet, som kan för bolaget uppkomma, ett vite af två miljoner kronor, hvilket vite skall utgå i den mån Kungl. Maj:t finner skäligt därom förordna; dock att för försummelse å bolagets sida allenast i fråga om afgifvande af de i § 5 omförmälda uppgifter, vitet ej kommer att tillämpas; och medger bolaget till säkerhet för berörda vite första inteckning i all den fasta egendom inom Jukkasjärvi socken, som bolaget må komma att äga.

§ 8.

Till ytterligare säkerhet för uppfyllande af sina åtagna förbindelser skall bolaget:

1) såsom pant till staten öfverlämna bevis, att i af staten i sådant afseende godkänd bankinrättning blifvit för statens räkning deponerade en miljon femhundredatusen kronor, därå bolaget, så länge det fullgör sina åtaganden enligt detta kontrakt, äger uppbära räntan; ägande staten, därest enligt Kungl. Maj:ts bepröfvande, bolaget brustit i sina förpliktelser, att ej mindre till säkerhetens ökande innehålla den för hvarje år å sagda belopp upplupna ränta, än äfven, till betäckande af sin fordran, använda panten utan iakttagande af de i lag för realiserande af pant gifna föreskrifter;

2) aflämna en för fullgörande af bolagets förbindelser ingången borgen af »Aktiebolaget Gellivare malmfält».

Vidare åligger bolaget att

a) aflämna fyra i bolaget gällande, till staten med full äganderätt behörigen öfverlätna aktier. Talan för aktie, som tillhör staten, föres af den, som af Kungl. Maj:t därtill förordnas;

b) vidtaga den ändring i sin bolagsordning, att aktie icke må ägas eller innehafvas af utlänning, och att beslut om ändring i denna bestämmelse eller om försäljning af grufva eller del däraf, om bolagets upplösning, om nedläggande af grufdriften och om förändring af bolagsordningens bestämmelse i afseende på föremålet för bolagets verksamhet icke må utan Kungl. Maj:ts tillstånd vara giltigt, med mindre samtliga aktieägare förenat sig därom; skolandet hvad i detta moment stadgats äga giltighet jämväl, efter det de i §§ 2—5 meddelade bestämmelser må hafva upphört att gälla.

§ 9.

Därest aftal icke kommer att träffas rörande utförande genom statens försorg och på dess bekostnad af de spår med normal spårvidd, som befinnas erforderliga för malmens fraktande från Kiirunavaara och Luossavaara malmfält till bangården vid Luossajaure, förbinder sig bolaget att verkställa och bekosta sagda spår samt att hafva fullbordat desamma till den tid, då järnvägen från ofvannämnda bangård till riksgränsen kan öppnas för malmtrafik.

Ifrågavarande spåranordningar må dock icke af bolaget utföras, utan att plan därför blifvit af Kungl. Maj:t pröfvad och fastställd; ägande Kungl. Maj:t därjämte att genom sin järnvägsstyrelse låta öfvervaka berörda arbetes verkställande, i enlighet med den fastställda planen, därvid bolaget skall vara skyldigt ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter och bestämmelser i afseende på arbetets utförande, hvilka af kungl. järnvägsstyrelsen eller dess i egenskap af kontrollant på arbetsplatsen förordnade ombud tilläfventyrs varda meddelade.

Kostnaden för denna kontroll ersättes staten af bolaget.

Staten äger rätt att under kontraktstiden, när staten så önskar, inlösa förenämnda spåranläggningar antingen för det belopp, desamma kostat bolaget — ränta å anläggningskostnaden dock icke häruti inräknad — eller ock för den summa, hvartill samma anläggningar värderas af fem ojäfvice män, af hvilka två utses af Kungl. Maj:t, två af bolaget och den

femte af de fyra sålunda valda, eller, om dessa icke blifva i valet af den femte ense, af landshöfdingen i Norrbottens län.

Staten äger välja mellan de båda angifna inlösningssätten och förty fordra, att värdering sker, innan staten träffar sitt val.

§ 10.

Detta aftal vare ej gällande, förrän bolaget:

dels styrkt, att bolaget förfogar öfver nödigt kapital ej mindre för åstadkommande af de anordningar, hvilka erfordras för brytning och lastning af malm till minst en miljon ton om året, än äfven, därest icke staten anlägger till malmfälten erforderliga bispår, för anläggande af sådana;

dels visat, att bolaget med norska staten aftalat om malmtransportens fortsättning å järnväg från den punkt, där svenska statens järnväg vid riksgränsen slutar, till tjänlig skeppningsort äfvensom angående anstalter för malmens inlastning i fartyg eller, där så erfordras, uppläggande å land eller, därest aftal angående berörda anstalters ombesörjande af norska staten icke träffas, att bolaget till sådana anstalters vidtagande förfogar öfver nödiga tillgångar;

dels vidtagit de åtgärder, som enligt § 8 åligga bolaget;

dels ock till staten aflämnat en af aktiebolaget Gellivare malmfält utfärdad, med borgen af Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag försedd förbindelse, däri, under villkor att frakten för förstnämnda bolags malmtransport å järnvägen Malmberget—Svartön icke förrän tre år efter därom gjordt tillkännagifvande höjes utöfver tre kronor för ton, en årlig nettovinst af fyra procent af järnvägen Malmberget—Svartön med därtill hörande bispår och utlastningsanordningar, rullande och annan materiel garanteras staten under tiden från och med 1903, till dess detta kontrakt upphör att gälla eller dessförinnan tre år förflutit, från det staten tillkännagifvit sig icke längre vilja vara vid ofvannämnda fraktsats bunden.

§ 11.

Skulle i anledning af denna öfverenskommelse skiljaktiga meningar i något afseende uppstå mellan kontrahenterna, är bolaget underkastadt Kungl. Maj:ts afgörande.»

I öfverensstämmelse med stadgandena i detta kontrakt hade Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag till civildepartementet öfverlämnat, bland annat, följande handlingar nämligen:

1:o) två af Stockholms enskilda bank utfärdade räntebärande depositionsbevis, det ena af den 27 juni 1898 å en miljon kronor och det andra af den 1 juli 1898 å fem hundra tusen kronor, hvilka båda belopp deponerats af Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag;

2:o) af aktiebolaget Gellivare malmfält den 2 juli 1898 utfärdad borgen för det häröfvan omförmälda kontrakts behöriga fullgörande af Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag;

3:o) fyra å svenska staten med full äganderätt öfverlätna stamaktier i Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag, n:is 2,533, 2,534, 2,547 och 2,612, hvar å 1,000 kronor med tillhörande kuponger från och med n:o 1;

4:o) en af aktiebolaget Gellivare malmfält den 2 juli 1898 utfärdad, med borgen af Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag försedd utfästelse, hvarigenom, under villkor att frakten för aktiebolaget Gellivare malmfälts malmtransport å järnvägen Malmberget—Svartön icke förrän tre år efter därom gjordt tillkännagifvande höjes utöfver tre kronor för ton, aktiebolaget Gellivare malmfält garanterat svenska staten en årlig nettovinst af fyra procent af järnvägen Malmberget—Svartön med därtill hörande bispår och utlastningsanordningar, rullande och annan materiel under tiden från och med 1903 till dess det samma dag mellan staten och Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag avslutade kontrakt angående bygghandlet och trafikerandet af en statsbana från Gellivare till riksgränsen mot Norge upphör att gälla eller dessförinnan tre år förflutit från det staten tillkännagifvit sig icke längre vilja vara vid ofvannämnda fraktsats bunden.

Såväl kontraktet som samtliga öfriga omförmälda handlingar hade enligt Kungl. Maj:ts beslut den 1 juli 1898 öfverlämnats till statskontoret med föreskrift, att det skulle åligga statskontoret att föranstalta om lyftande för statsverkets räkning af blifvande utdelningar å de fyra å svenska staten öfverlätna aktierna, att öfvervaka, att den af aktiebolaget Gellivare malmfält utfärdade borgensförbindelsen, äfvensom den af samma bolag afgifna, med borgen af Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag försedda utfästelsen rörande tillförsäkrande åt staten af viss nettovinst å järnvägen mellan Malmberget och Svartön blefve, jämväl hvad beträffade sistnämnda borgen, bibehållna vid gällande kraft, äfvensom att draga försorg därom att, därest Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag förvärfvade fastighet inom Jukkasjärvi socknar, sådan inteckning utverkades, som i öfverenskommelsens 7 § afsåges.

Den 3 februari 1902 meddelade Jukkasjärvi lappmarks tingslags häradsrätt inteckning i ett Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag tillhörigt, från den vid afvittringen i Jukkasjärvi socken till kronopark afsatta mark afsöndradt område om 241,16 hektar i vidd, Kungl. Maj:t och Kronan till säkerhet för en af nämnda bolags styrelse den 18 november 1901 utfärdad förbindelse, enligt hvilken bolaget skulle till Kungl. Maj:t och kronan vid anfordran betala en summa af 2,000,000 kronor.

Då beslut fattades om byggande af järnvägen Gellivare—Riksgränsen, beräknades anläggningskostnaden för banan till 21,498,000 kronor, däraf för rullande materiel 4,534,000 kronor. Till följd af inträffade stegringar i arbets- och materialpris, synnerligen ogynnsamma väderleksförhållanden samt andra under arbetets fortgång tillstötande omständigheter hade emellertid kostnaden för ifrågavarande järnvägsanläggning, hvilken i slutet af år 1902 öppnades för provisorisk trafik, öfverstigit den beräknade. De för järnvägens anläggande beviljade anslagsbelopp uppginge tillsammans till 29,907,000 kronor, däraf 4,889,000 kronor för inköp af rullande materiel och 25,018,000 kronor för själfva järnvägsanläggningen.

Enligt från järnvägsstyrelsen infordrade uppgifter hade anläggningskostnaden den 1 mars 1903 uppgått till omkring 29,448,000 kronor. Här inginge 401,169 kronor 23 öre, utgörande det bokförda värdet af i statsbanebyggnadens förråd befintliga inventarier och materialier, för hvilka dock vid försäljning antagligen endast omkring 25 % af samma värde kunde påräknas. Kostnaderna efter nämnda tidpunkt för banans komplettering enligt det till grund för 1901 års Riksdags beslut om beviljande af ytterligare anslag till banbyggnaden för år 1902 liggande kostnadsförslaget beräknades uppgå till omkring 279,000 kronor.

Vid bestämmandet af det belopp, som bolaget skulle enligt 3 § af ofvanintagna öfverenskommelse betala för innevarande år, det första hvarunder denna öfverenskommelse trädte i tillämpning, hade järnvägsstyrelsen beräknat anläggningskostnaden till dels de beviljade anslagsmedlen 29,907,000 kronor, dels räntan å statens utgifter för ifrågavarande bana intill den 1 januari 1903, enligt fullmäktiges i riksgäldskontoret uppgifter 2,406,114 kronor 84 öre, eller tillhopa i rundt tal 32,313,000 kronor. Det provisoriskt beräknade beloppet af driftkostnaden för år 1903, därvid man utgått från en malmtransport af 800,000 ton, uppginge till 1,332,200 kronor. Den ersättning, som enligt 3 och 5 §§ af öfverenskommelsen bolaget hade att månatligen under innevarande år till järnvägsstyrelsen inbetala, belöpte

sig således till 213,350 kronor, däraf driftkostnaden till 111,016 kronor 67 öre och annuiteten till 102,333 kr. 33 öre.

I afseende på fraktafgifterna för aktiebolaget Gellivare malmfälts transporter hade järnvägsstyrelsen uti infordrad promemoria meddelat följande. *Aktiebolaget Gellivare malmfälts transporter.*

För begagnande af de för bolagets räkning genom järnvägsstyrelsen utförda särskilda spåranläggningar från Malmberget till Tingvalls kulle och till utmålet Välkommen samt från plats å linjen Gellivare—Malmberget till utmålet Hermelin m. fl. utmål betalade bolaget viss årlig afgift.

Hvad åter beträffade den frakt, aktiebolaget Gellivare malmfält varit pliktigt erlagga för sina malmtransporter från Malmberget till Svartön vid Luleå, hade densamma fastställts att utgå efter följande grunder:

Under åren 1893—1894 enligt kungl. brefvet den 17 april 1893:

4 kronor per ton vid försändning af minst 150,000 ton per år
 3: 70 » för hvarje ton utöfver de första » » » »
 med rätt för bolaget att, om hela malmkvantiteten för år uppgått till minst 300,000 ton, få åtnjuta nedsättning i frakten till 3 kronor 70 öre jämväl för de första 150,000 ton.

Under år 1895 enligt kungl. brefvet den 28 juni 1895:

3: 70 kronor per ton vid försändning af mindre än 600,000 ton under året.
 3: 20 » » » » » » minst 600,000 » » »
 3: 00 » » » för hvarje ton, som försändts utöfver 600,000.

Under åren 1896—1897 enligt kungl. brefvet den 29 maj 1896:

3: 00 kronor per ton vid försändning af minst 600,000 ton per år.
 3: 50 » » » » » » mindre än 600,000 » » »

Under åren 1898—1903 enligt kungl. brefvet den 1 juli 1898:

2: 75 kronor per ton vid försändning af minst 600,000 ton per år.
 3: 25 » » » » » » 400,000—600,000 » » »
 3: 50 » » » » » » mindre än 400,000 » » »

Den från Gellivare till Luleå nedfraktade malmen hade utgjort:

år 1892.....	175,188	ton à 4: 00	kr.	Summa	701,000	kr.
» 1893.....	306,315	» » 3: 70	»	»	1,133,000	»
» 1894.....	618,281	» » 3: 70	»	»	2,288,000	»
» 1895.....	615,611	» » 3: 20*)	»	»	1,967,000	»
» 1896.....	611,593	» » 3: 00	»	»	1,835,000	»
» 1897.....	626,171	» » 3: 00	»	»	1,879,000	»
» 1898.....	846,929	» » 2: 75	»	»	2,329,000	»
» 1899.....	843,011	» » 2: 75	»	»	2,318,000	»
» 1900.....	868,326	» » 2: 75	»	»	2,388,000	»
» 1901.....	982,016	» » 2: 75	»	»	2,701,000	»
» 1902.....	975,971	» » 2: 75	»	»	2,684,000	»
» 1903 (jan.—mars)	230,368	» » 2: 75	»	»	634,000	»

Summa 7,699,780 ton

Summa 22,857,000 kr.

Efter att vidare hafva meddelat upplysningar om de afgifter, bergverksaktiebolaget Freja hade att erlägga för sina malmtransporter, har föredraganden å sid. 13—24 i statsrådsprotokollet redogjort för ofvanberörda, af staten anställda rättegång beträffande bättre rätt till åtskilliga grufveutmål vid Gellivare malmberg.

Styrelsens för trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund ofvan omnämnda skrift af den 1 sistlidne april är i sin helhet införd å sid. 24—29 i statsrådsprotokollet, som därefter meddelar det i denna ansökningskrift föreslagna aftalet, hvilket är af följande lydelse:

*Trafik-
aktiebolaget
Grängesberg
—Oxelösunds
förslag till
grunder för
aftal med
svenska
staten.* »Förslag till grunder för aftal emellan å ena sidan svenska staten och å andra sidan Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag, aktiebolaget Gellivare malmfält och trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund.

Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag berättigas att efter hand öka malmtransporten mellan Kiruna och riksgränsen upp till åtminstone 1,500,000, eventuellt 2,000,000 tons per år.

För en period af 30 år fastställles följande fraktaftal:

Hvar sjätte månad erlägges till svenska staten kronor 650,000, motsvarande 3,8 % å anläggningskostnaden för banan Gellivare—Riksgränsen, hvilken kostnad, som för närvarande uppgår till c:a kronor 32,400,000, inom kort torde i och för ytterligare anskaffande af rullande materiel etc.

*) 3: 00 kr. för hvarje ton utöfver 600,000.

stiga till i rundt tal 34,200,000 kronor. Därjämte betalas kronor 1,06 i frakt per ton malm Kiruna—Riksgränsen. Skulle kvantiteten per kalenderår understiga 1,000,000 tons betalas dock frakt för detta minimikvantum.

Stiger däremot malmtransporten utöfver 1,500,000 tons årligen, erlägges frakt med ett belopp, motsvarande den efter ofvanstående grunder utgående frakten per ton vid transport af jämnt 1,500,000 tons per år, eller således med $\left(\frac{1,300,000}{1,500,000} + 1,06\right)$ 1 krona 93 öre per ton.

Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag erhåller ingen fraktfrihet för materialier, lifsförnödenheter etc., utan betalar frakt därför i likhet med öfriga större trafikanter.

Under de 30 år, som aftalet afser, få andra malmbefraktare ej tillerkännas proportionsvis billigare fraktvillkor än Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag.

Malmfrakten å järnvägen Malmberget—Luleå bibehålles vid den nuvarande.

Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund ikläder sig ansvar för Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolags och aktiebolaget Gellivare malmfäلتs fullgörande af de med ofvanstående fraktaftal förenade skyldigheter.

För händelse exporttull åsättes järnmalm, berättigas Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag och aktiebolaget Gellivare malmfält till restitution å sådan tull genom motsvarande nedsättning i malmfrakten, intill utgången af 30-årsperioden.

Kungl. Maj:t och kronan nedlägger pågående rättegång angående äganderätten till vissa af aktiebolaget Gellivare malmfäلتs grufvor samt afstår för framtiden från sina i berörda rättegång framställda påståenden.

På det trafikbolaget ej må nödgas anlita utländskt kapital vid ordnandet af malmbolagens affärer lämnar svenska staten ett lån å 20,000,000 kronor till skälig ränta och på 30 års amortering mot säkerhet af inteckning i Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolags och aktiebolaget Gellivare malmfäلتs fasta och lösa egendom, liggande näst efter de för dessa bolags obligationslån gällande inteckningar, jämte garanti af trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund.

Garantier.

Trafikbolaget utfäster sig att till statens trygghet och till förekommande af utländskt inflytande å bolagets skötsel, dels hos regeringen depnera de af trafikbolaget förvärfvade c:a 90 % af aktierna i Luossavaara—

Kiirunavaara aktiebolag och aktiebolaget Gellivare malmfält med rätt för svenska staten att, därest bolaget vill sälja berörda aktier, till sig lösa desamma efter parikurs, dels äfven andra trafikbolagets ordning i syfte, att Kungl. Maj:t äger utse en ledamot i bolagets styrelse, samt att aktie i trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund icke må ägas eller innehafvas af utlänning i vidare mån, än att aktie, som före den 1 april 1903 bevisligen innehafts af utlänning, må af honom eller hans rättsinnehafvare fortfarande ägas och innehafvas, hvarjämte, i händelse af ökning af aktiekapitalet, utlänning må för sina förut ägande aktier deltaga i tecknande af nya efter samma grunder som öfrige aktieägare, samt äga och innehafva sådana nya aktier.

*Beslutade
ändringar
i trafikaktie-
bolaget
Gränges-
berg—Oxelö-
sunds bolags-
ordning.* Å extra bolagsstämma den 1 april 1903 har trafikaktiebolaget beslutat nedan angifna ändringar i den för bolaget fastställda ordning, nämligen:

i § 4 (däruti för närvarande stadgas, att bolagets aktiekapital skall utgöra minst fjorton miljoner kronor och högst *tjugudåtta* miljoner kronor) den förändring, att aktiekapitalet skulle utgöra minst fjorton miljoner kronor och högst *fyrtiotvå* miljoner kronor;

i § 11 det tillägg, att en styrelseledamot jämte en suppleant för honom utses af Konungen;

samt i § 6 vissa nya föreskrifter (här nedan utmärkta med kursiv stil), hvartill vid fortsatt extra bolagsstämma den 20 april 1903 beslutats tillägg (nedan utmärkta med spärriad stil), hvarigenom denna § skulle erhålla följande lydelse:

»Å hvarje aktie, som blifvit till fulla inbetald, utfärdas af styrelsen aktiebref, försedt med ordningsnummer och ställt till viss man; dock må, där aktieägare det önskar, fem eller flera aktier i ett aktiebref sammanföras.

Med hvarje aktiebref följa tjugu vinstutdelningskuponger, betecknade med n:is 1—20, samt talong.

Efter inlösen af dessa kuponger utlämnas, emot talongs aflämnande, ytterligare kuponger till samma antal jämte ny talong; och förfares allt framgent på samma sätt.

Aktie må icke ägas eller innehafvas af utlänning i vidare mån, än att aktie, som före den 1 april 1903 bevisligen innehafts af utlänning, må af honom eller hans rättsinnehafvare fortfarande ägas och innehafvas, hvarjämte, i händelse af ökning af aktiekapitalet, utlänning må för sina förut ägande aktier deltaga i tecknandet af nya efter samma grunder som öfriga aktieägare samt äga och innehafva sådana nya aktier.

Samma inskränkning med afseende å rätten att äga eller innehafva aktier i bolaget gäller äfven för svenskt bolag, i hvars bolagsordning eller bolagsaftal ej finnes intagen dels bestämmelse därom, att aktie eller andel i bolaget icke må ägas af utlänning eller utan Kungl. Maj:ts medgifvande af svenskt bolag, dels ock föreskrift, att denna bestämmelse i bolagsordningen eller bolagsaftalet ej må ändras utan Kungl. Maj:ts medgifvande.

Alla aktier skola af bolagets styrelse efter ordningsnummer införas i en särskild, för en hvar vid anfordran tillgänglig registerbok, hvilken för hvarje aktie upptager aktietecknarens namn, stånd eller yrke och hemvist, de å aktien verkställda inbetalningar samt de med äganderätten till aktien skeende förändringar, som med uppvisande af aktiebrevet hos styrelsen anmälas.

Öfvergår äganderätten till aktie genom öfverlåtelse, arf eller annat laga fång till annan person, vare, *med iakttagande af hvad här ofvan stadgats om förbud med vissa undantag för utlänning*, äfvensom för sådant svenskt bolag, hvarom förut nämnts, *att äga eller innehafva aktier i bolaget*, den nye ägaren berättigad att i bolaget inträda efter anmälan hos styrelsen, som därom verkställer anteckning i registerboken och meddelar bevis genom påskrift å aktiebrevet. Förrän anteckning i registerboken skett, äge den nye ägaren ej att utöfva rösträtt i bolaget.»

Vid ordinarie bolagsstämma den 27 april 1903 har bolaget enhälligt fastställt de af extra bolagsstämma den 1 och af fortsatt extra bolagsstämma den 20 i samma månad beslutade, här ofvan angifna ändringarna i §§ 4, 6 och 11 af den för bolaget gällande ordning.

Såsom i trafikbolagets ansökning erinrats, äger staten redan nu, jämlikt Kungl. Maj:ts resolution den 27 juni 1896, att genom särskildt förordnad person deltaga i granskningen af förvaltningen utaf bolagets angelägenheter.

I detta ärende hafva järnvägsstyrelsen, kommerskollegium och fullmäktige i riksgäldskontoret, efter remiss, till Kungl. Maj:t afgifvit särskilda utlåtanden, hvilka finnas i statsrådsprotokollet återgifna, järnvägsstyrelsens utlåtande sid. 33—43, kommerskollegii sid. 43—46 och riksgäldsfullmäktiges sid. 46.

I anledning af trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösunds omförmälda ansökning hafva särskilda framställningar hufvudsakligen i fråga om malmtransport å statsbanan till Kungl. Maj:t ingifvits af aktiebolaget Svappavara mahufält, bergverksaktiebolaget Freja och Tuolluvara gruf-

aktiebolag; och lämnas för dessa framställningar närmare redogörelse å sid 48—52 i statsrådsprotokollet.

För egen del har t. f. chefen för civildepartementet i detta ärende yttrat följande:

*Föredragandens
yttrande.*

»Hvad nu beträffar den af trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund hos Eders Kungl. Maj:t gjorda framställningen, skulle genom bolagets öfvertagande af aktiemajoriteten i aktiebolaget Gellivare malmfält och därigenom jämväl i Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag under de förutsättningar, som i förslaget till aftal upptagits, utsikt förefinnas, att de för utvecklingen af en värdefull gren af våra näringar samt utbredande af odling inom en viktig del af landet betydelsefulla förhållandena vid de två största grufföretagen i Norrbottens län blefve för en afsevärd framtid på ett tillfredsställande sätt ordnade. Förutom detta, som synes mig vara af stor vikt, skulle vidare genom den ifrågasatta nya ordningen äfven vinnas den fördelen, att berörda grufföretag komma att stanna i svenska händer, äfvensom att staten skulle erhålla ett önskvärdt inflytande på bolagens verksamhet. I betraktande häraf synas mig talande skäl föreligga för staten att, därest den föreslagna ordningen i öfrigt befinnes antaglig, lämna den medverkan, som påkallas för dess genomförande.

I sådant afseende torde först få beröras frågan om äganderätten till de grufvor, som innehafvas af aktiebolaget Gellivare malmfält. Det är tydligt, att någon uppgörelse om öfvertagandet af detta bolags aktier icke kan komma till stånd, utan att den nu mellan staten och bolaget pågående rättegången om äganderätten till dessa grufvor nedlägges och bolagets äganderätt till dem lämnas obestridd. För min del kan jag ej heller finna annat än att de skäl, som förelågo för staten att mot aktiebolaget Gellivare malmfält anhängiggöra ifrågavarande rättegång, väsentligen förlora sin betydelse gent emot de fördelar, som den ifrågasatta uppgörelsen mellan bolagen otvifvelaktigt innebär.

Hvad därefter beträffar den ändring i nu gällande bestämmelser om malmtransporten å statsbanan mellan Kiruna och Riksgränsen, som af trafikaktiebolaget ifrågasatts, skulle densamma afse dels transportmängden, dels sättet för beräkningen af fraktafgifterna, dels tiden för dessa afgifters erläggande till staten, dels ock tiden för det nya aftalets giltighet, hvarjämte bolaget föreslagit ett tillägg rörande andra malmbefraktares fraktvillkor.

Sålunda har bolaget föreslagit en ökning af malmtransporten från nu medgifna högst 1,200,000 ton till åtminstone 1,500,000, eventuellt 2,000,000 ton per år. Såsom af det föregående framgår, har järnvägsstyrelsen häremot erinrat, att genom en ökning till 2,000,000 ton skulle,

med hänsyn till banans till 2,700,000 ton beräknade transportförmåga, andra malmtrafikanterns berättigade anspråk kunna blifva åsidosatta, hvarför järnvägsstyrelsen, som ej hade något att anmärka mot en ökning till 1,500,000 ton, ansett malmtransporten för Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag böra tillsviðare begränsas till sistnämnda belopp.

I afseende på den viktigaste ändringen eller sättet för beräkningen af fraktafgifterna skulle, enligt bolagets förslag, Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolags nuvarande skyldighet att betala statens utgifter för järnvägens Gellivare—Riksgränsen drift och underhåll samt 3,8 % å anläggningskostnaden för järnvägen med tillbehör äfvensom att ersätta eventuell förlust af annan trafik utbytas mot förpliktelse att utgifva en fraktersättning, som för transport af intill 1,500,000 ton järnmalm om året skulle utgå dels med 3,8 % af en till 34,200,000 kronor fixerad anläggningskostnad, eller i rundt tal 1,300,000 kronor årligen, dels ock med 1,06 kronor för hvarje ton, samt för en årlig malmtransport af mera än 1,500,000 ton skulle utgöra 1,93 kronor per ton. Järnvägsstyrelsen har dock icke kunnat i allo godkänna trafikbolagets beräkning af de nya fraktafgifterna, utan på grunder, för hvilka redogörelse i det föregående lämnats, kommit till det resultat, att för 1,000,000 ton eller därunder borde betalas 2,540,000 kronor samt för hvarje ton utöfver 1,000,000 till och med 1,500,000 ton 78 öre.

Enligt trafikbolagets förslag skulle fraktafgifterna erläggas hvar sjätte månad, då däremot nu gällande aftal bestämmer, att Luossavaarabolaget skall för hvarje månad inbetala en tolfedel af det af järnvägsstyrelsen för året provisoriskt beräknade beloppet af driftkostnaden och räntan på anläggningskostnaden. Järnvägsstyrelsen har emellertid ansett lämpligast, att nu gällande tider för likviden bibehölles, och härutinnan uppgjort ett förslag med de modifikationer, som betingats af den utaf styrelsen föreslagna afgiftsberäkningen.

Vidare har trafikbolaget föreslagit, att det nya fraktaftalet skulle gälla en period af 30 år, hvaremot järnvägsstyrelsen framhållit nödvändigheten däraf, att det nya aftalet skulle avslutas för samma tid som det nu gällande, eller intill dess anläggningskostnaden blifvit till fulla amorterad eller tre år förflutit efter uppsägning från statens sida, dock att den tid, inom hvilken staten ej skulle äga uppsäga aftalet, kunde förlängas från nu bestämda tjugu till trettio år.

Det tillägg, som trafikaktiebolaget föreslagit till införande i det nya aftalet utöfver förutvarande bestämmelser, afser, att under tiden för aftalets giltighet andra malmbefraktare ej finge tillerkännas proportionsvis

billigare fraktvillkor än Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag; och har järnvägsstyrelsen funnit denna hemställan befogad.

För egen del anser jag de nya bestämmelser för Luossavaarabolagets malmtransporter, hvilkas medgifvande från statens sida sålunda påkallas, vara af den beskaffenhet, att de böra kunna med vissa ändringar och med en något förtydligad affattning antagas. Jag ansluter mig härutinnan till järnvägsstyrelsens uppfattning och anser de af styrelsen föreslagna ändringar i hufvudsak välbetänkta och innefatta säkerhet för att icke staten genom det nya aftalet skall äfventyra de genom det förra aftalet densamma tillförsäkrade förmåner. I ett afseende synes mig emellertid böra göras ett tillägg till hvad järnvägsstyrelsen föreslagit. I järnvägsstyrelsens beräkning af fraktafgifterna har icke för transportmängder under 1,500,000 ton per år förutsetts det fall, att, sedan staten vidtagit nödiga anordningar för transport af en årlig malmkvantitet af 1,500,000 ton, bolaget något år inskränker transporten under sistnämnda kvantitet. För ett sådant fall bör räntan naturligtvis beräknas å det högre anläggningskapitalet, 34,900,000 kronor, eller till 1,330,000 kronor, och således sammanlagda afgiften för en kvantitet af 1,000,000 ton utgöra 2,640,000 kronor. Med denna siffra till utgångstal skulle, genom ett tillägg af 58 öre för hvarje ton därutöfver, afgiften för hvarje ytterligare 100,000 ton höjas med 58,000 kronor och slutligen för en kvantitet af 1,500,000 ton per år ernås samma afgiftsbelopp, som järnvägsstyrelsen i sin beräkning upptagit för sistnämnda kvantitet.

I detta sammanhang anser jag mig böra meddela, att enligt från riksgäldskontoret lämnad uppgift den ränta, som staten fått utgifva för de till järnvägsanläggningen Gellivare—Riksgränsen beviljade och utbetalda belopp, uppgått i medeltal till 3,80953787 %. Häraf framgår visserligen, att den annuitet, Luossavaarabolaget skulle erlagga å järnvägens anläggningskostnader, i stället för att lämna tillgång till amortering af dessa kostnader, ej fullt motsvarar den ränta, staten får betala för de till företagets utförande anskaffade penningarna, men denna omständighet synes mig icke böra utgöra anledning att nu ifrågasätta annuitetens höjande utöfver hvad i 1898 års öfverenskommelse fastställdes, enär i följd af den betydande ökningen af anläggningskostnaderna bolagets utgifter i detta hänseende komma att vida öfverstiga hvad från början varit beräknadt. Sannolikt synes för öfrigt vara, att efter hand statens ränteutgifter kunna nedbringas till det belopp, hvarifrån man utgick vid uppgörandet af 1898 års aftal.

I afseende å den transport af malm från Malmbergets station till Svartön, som bedrivs af aktiebolaget Gellivare malmfält, har trafikaktiebolaget föreslagit, att gällande fraktsatser skulle bibehållas oförändrade,

och har järnvägsstyrelsen icke haft något att erinra däremot. Härvid har jag ansett lämpligt att, på sätt äfven järnvägsstyrelsen hemställt, i ett blifvande aftal fullständigt intagas de i detta afseende, enligt Eders Kungl. Maj:ts nådiga beslut den 1 juli 1898, gällande fraktsatser, hvarförutom däri särskildt bör anmärkas, att inskränkning ej sker i den bolaget enligt utfästelse den 2 juli 1898 åliggande skyldighet att garantera staten viss årlig nettovinst å järnvägen mellan Malmberget och Svartön.

Vidare har trafikaktiebolaget i sitt förslag till aftal förbehållit sig att, om under aftalstiden exporttull skulle åsättas järnmalm, Luossavaara- och Gellivarebolagen skulle berättigas till restitution af denna tullafgift genom nedsättning i malmfrakten. Att skäl finnes för denna anhållan, synes ej kunna förnekas. Därest densamma, på sätt jag anser önskligt, bifalles, torde dock, såsom järnvägsstyrelsen anmärkt, de belopp, som kunna komma att restitueras, ej böra utbetalas af trafikmedel, likasom det tydligtvis endast är i afseende å en här i landet åsatt exporttull som restitution kan ifrågakomma.

Hvad därefter beträffar trafikaktiebolagets ansökning om beviljande åt Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag och aktiebolaget Gellivare malmfält af statslån å 20,000,000 kronor, synes mig för bifall härtill tala hufvudsakligen samma skäl, som anförts till stöd för trafikbolagets framställning i dess helhet. Näppeligen torde det erforderliga lånebeloppet kunna uppbringas å den inhemska lånemarknaden, och att för anskaffande däraf hänvisa bolagen till utländskt kapital vore att lämna rum för ett inflytande, som man just sträfvat efter att undvika. Då härtill kommer att, efter hvad fullmäktiges i riksgäldskontoret yttrande gifver vid handen, hinder för staten icke torde möta att genom upplåning tillhandahålla bolagen beloppet, samt den säkerhet, som erbjudes och hvarom jag nu kommer att närmare yttra mig, synes vara antaglig, tvekar jag icke att äfven i denna del biträda trafikbolagets ansökning.

Vidkommande denna säkerhet och de garantier i öfrigt, som bolagen erbjuda för de i ansökningen afsedda förhållandenas tillfredsställande ordnande, så har till en början trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund förklarat sig villigt att ikläda sig ansvar för fullgörandet af alla de skyldigheter, som enligt nu ifrågasatta fraktaftal skulle åligga Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag och aktiebolaget Gellivare malmfält. Till upplysning om värdet af den sålunda erbjudna säkerheten tillåter jag mig att här lämna en öfversikt af trafikaktiebolagets ställning, sådan den enligt mig tillhandahållna uppgifter visade sig vid 1902 års utgång.

Bolagets tillgångar utgjorde vid nämnda tidpunkt 26,453,258 kronor 42 öre, och ägde bolaget till sitt förfogande, förutom 20,167 kronor 5 öre,

öfverförda af 1901 års vinst till 1902 års vinst- och förlustkonto, en behållen inkomst för året af 2,110,908 kronor 34 öre. Aktiekapitalet uppgår till 21,116,000 kronor, och till reservfonden, som vid 1902 års slut utgjorde 1,491,192 kronor 90 öre, har enligt bolagsstämman beslut den 27 innevarande månad öfverförts 211,090 kronor 83 öre, hvadan den samma sålunda numera utgör 1,702,283 kronor 73 öre.

Till säkerhet för återbetalningen af statslånet har trafikaktiebolaget erbjudit, förutom sin egen garanti, inteckning i Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolags och aktiebolagets Gellivare malmfält fasta egendom äfvensom förlagsinteckning i samma två bolags bergsbruk och grufdrift, med förmånsrätt näst efter de för dessa bolags obligationslån lämnade säkerheter.

Enligt företedda handlingar utgöras bolagens fastigheter dels af en Luossavaarabolaget tillhörig afsöndring om 241,16 hektar från Jukkasjärvi kronopark, dels ock af följande Gellivarebolaget tillhöriga fasta egendomar nämligen

den s. k. Fjällnäs egendom, bestående af $\frac{3}{128}$ mtl Gellivare n:r 1, $\frac{3}{128}$ mtl Gellivare n:r 2, $\frac{41}{512}$ mtl Gellivare n:r 5 och $\frac{1}{64}$ mtl Gellivare n:r 6;

frälsehemmanet Robsahm n:r 1, $\frac{5}{32}$ mtl;

den från $\frac{11}{256}$ mtl Boden n:r 2 afsöndrade lägenheten Bruket n:r 1 om 4 har 84 ar (kallad Storaholms hemman) och en från $\frac{11}{256}$ mtl Boden n:r 2 afsöndrad lägenhet om 6 tunnland;

det s. k. Holmfors hemman och tegelbruk, bestående af: i Öfver-Luleå socken: $\frac{11}{128}$ mtl Buddbyn n:r 4, $\frac{13}{128}$ mtl Buddbyn n:r 7, $\frac{7}{32}$ mtl Legoträsk n:r 1, $\frac{19}{64}$ mtl Älternäs n:r 1, $\frac{1}{6}$ mtl Kopparberg n:r 1, $\frac{11}{1024}$ mtl Buddbyn n:r 3, $\frac{17}{2560}$ mtl Buddbyn n:r 5, $\frac{39}{4096}$ mtl Buddbyn n:r 7, och i Råneå socken: $\frac{9}{32}$ mtl Rörviken n:r 1, $\frac{3}{16}$ mtl Hedträsk n:r 1;

den s. k. Svartö lotsplats, bestående af: en från $\frac{1}{16}$ mtl Björnsbyn n:r 5 afsöndrad lägenhet om 10,3873 har, kallad Bältet n:r 3, en från $\frac{13}{256}$ mtl Björnsbyn n:r 5 afsöndrad lägenhet om 8,4397 har, kallad Bältet n:r 4, och en från $\frac{37}{128}$ mtl Björnsbyn n:r 6 afsöndrad lägenhet om 73,7990 har, med undantag af den från dessa tre lägenheter afsöndrade lägenheten Svartklafven n:r 1 om 17,32 har.

Gravationsbevis rörande de båda bolagens sålunda till säkerhet erbjudna egendom hafva ingifvits, och enligt dessa besväras för närvarande Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolags vid Luossavaara och Kiirunavaara malmfält idkade bergsbruk och grufdrift af förlagsinteckningar för tillhopa 10,000,000 kronor samt dess fasta egendom endast af den förut omnämnda inteckningen för 2,000,000 kronor, till säkerhet för bolagets

förbindelse till Kungl. Maj:t och kronan af den 18 november 1901. Aktiebolagets Gellivare malmfält i Gellivare socken idkade bergsbruk och grufdrift besväras af förlagsinteckningar för tillhoppa 10,500,000 kronor och dess ofvannämnda fastigheter, förutom af inteckningar till säkerhet för nyttjanderätt och för smärre belopp å tillhoppa 11,300 kronor, af inteckningar å tillsammans 900,000 kronor.

Vidare har trafikaktiebolaget, till statens trygghet och till förekommande af utländskt inflytande å bolagets skötsel, dels förklarat sig villigt att hos staten deponera de af bolaget förvärfvade aktierna i Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag och aktiebolaget Gellivare malmfält äfvensom de sistnämnda bolag tillhöriga aktierna i Luossavaarabolaget med rätt för staten att, därest trafikbolaget ville sälja berörda aktier, till sig lösa desamma efter parikurs, dels ock vidtagit de ändringar i bolagsordningen, för hvilka jag förut redogjort.

I afseende på statens rätt att lösa de deponerade aktierna efter parikurs har kommerskollegium framhållit, att detta erbjudande borde ändras därhän, att staten under angifna förutsättning skulle berättigas lösa aktierna efter parikurs eller efter det högsta pris, hvarå anbud föreläge, i fall detta understege aktiernas nominella värde. Denna anmärkning synes mig vara riktig. Depositionen torde för öfrigt böra få karaktären af en pantsättning. Visserligen kan, då Luossavaara- och Gellivarebolagen med all sin fasta och lösa egendom stå i ansvarighet, sådant förefalla öfverflödigt, men det medför likväl en afgjord förmån därutinnan, att den del af säkerheten, som motsvaras af nämnda aktier, kommer att finnas till hands i en lättare användbar form.

Utom den erbjudna och numera äfven beslutade ändringen i trafikaktiebolagets bolagsordning anser jag staten böra fordra, att äfven Luossavaara- och Gellivarebolagens bolagsordningar i de delar, hvarom nu är fråga, bringas till hufvudsaklig öfverensstämmelse med trafikbolagets bolagsordning; och stadganden i sådant syfte hafva följaktligen blifvit intagna i förslaget till aftal med bolagen.

I enlighet med den uppfattning, jag nu uttalat, har jag låtit uppgöra ett nytt förslag till aftal, att gälla från den 1 januari 1904. Då emellertid inom Jukkasjärvi tingslag icke hålles mera än ett ting om året, i årets början, kan den inteckning i Luossavaarabolagets fastighet, som skall läggas som säkerhet för statslånet, ej erhållas under innevarande år, och med utlämnandet af detta lån måste sålunda anstå, till dess bolagen blifva i tillfälle att uppfylla sin förpliktelse i detta afseende. Kontraktsförslaget, som af trafikbolagets styrelse godkänts, är af följande lydelse:

»Emellan svenska staten, å ena sidan, samt Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag, aktiebolaget Gellivare malmfält och trafikaktiebolaget Grängesberg—Öxelösund, å andra sidan, är följande öfverenskommelse träffad:

1:o.

I det emellan svenska staten och Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag den 2 juli 1898 afslutade kontrakt om byggande af järnväg från Gellivare förbi Luossavaara och Kirunavara malmfält till Riksgränsen skola §§ 2—6 erhålla följande ändrade lydelse, att lända till efterrättelse från och med den 1 januari 1904.

»§ 2. Staten åtager sig att å ifrågavarande bana emot ersättning, som i § 3 här nedan sägs, från Kiruna malmbangård till Riksgränsen för bolagets räkning årligen frakta högst 1,500,000 ton järnmalm; dock att bolaget icke må påfordra transport af mer än 1,200,000 ton förr, än tillräcklig rullande materiel hunnit anskaffas och öfriga anordningar för dylik transport hunnit vidtagas, samt att staten fritager sig från ansvar för den minskning i den transporterade malmmängden, som kan uppstå, därest bolaget icke med största möjliga jämnhet fördelar malmafsändningen på årets särskilda månader.

Önskar bolaget att å järnvägen frakta järnmalm utöfver den sålunda bestämda myckenhet af 1,200,000 resp. 1,500,000 ton om året, vare bolaget i afseende å rätt till transport af sådan öfverskjutande myckenhet malm likställd med andra befraktare och skyldig att för transporten utgifva den ersättning, som kan varda bestämd.

§ 3. Bolaget betalar i fraktafgift för transport under ett år af 1,000,000 ton järnmalm eller därunder 2,540,000 kronor samt 78 öre för hvarje ton utöfver 1,000,000 till och med 1,500,000.

Skulle bolaget, efter det nödiga anordningar för transport af en årlig malmkvantitet af 1,500,000 ton blifvit af staten vidtagna, något år inskränka transporten under nämnda kvantitet, utgår frakten under det året med 2,640,000 kronor för 1,000,000 ton järnmalm eller därunder samt för hvarje ton därutöfver 58 öre.

§ 4. Af den fraktafgift, som enligt § 3 skall af bolaget erläggas, skola 3,8 % å det belopp, hvartill järnvägens anläggningskostnad beräknas uppgå, anses utgöra ränta å och amortering af sagda kostnad; och skall det belopp, som utgöres af skillnaden emellan å ena sidan nämnda 3,8 % och å andra sidan den ränteutgift, som förorsakas staten genom upplåning af de till anläggningskostnaden erforderliga medel, eller, därest medel där-

till helt och hållet eller delvis på annat sätt anskaffas, den summa, hvar till statens ränteutgift enligt riksgäldskontorets beräkning skulle uppgå, i händelse medlen upplånades, beräknas till anläggningskostnadens amortering.

Anläggningskostnaden beräknas, intill dess anordningar för transportens ökning till 1,500,000 ton vidtagits, till 32,400,000 kronor och därefter till 34,900,000 kronor.

§ 5. Det åligger bolaget att före den 1 december hvarje år hos kungl. järnvägsstyrelsen anmäla ungefärliga storleken af malmtransporten under det nästkommande året; och skall bolaget å första helgfria dag i hvarje månad till kungl. järnvägsstyrelsens hufvudkassa erlægga en tolfte del af det fraktkelopp, som på den sålunda angifna kvantiteten enligt föreskrifterna i § 3 belöper.

Skulle bolaget underlåta göra sådan anmälan, som nyss är sagd, skall transportmängden beräknas komma att uppgå till samma myckenhet som nästföregående år, dock ej till mindre än 1,000,000 ton.

Så fort ske kan efter hvarje års slut, uppgöres af kungl. järnvägsstyrelsen sluträkning emellan staten och bolaget för det gångna året; skolande bolaget sist en månad efter erhållen del af denna sluträkning till kungl. järnvägsstyrelsen inbetala den skuld, bolaget enligt sluträkningen må äga, hvaremot, därest öfverskott till bolagets förmån af sluträkningen utvisas, detsamma i det nya årets räkning godtgöres bolaget medels afdrag af därunder skeende förskottslikvid.

§ 6. De i §§ 2—5 träffade bestämmelser skola gälla intill dess anläggningskostnaden blifvit enligt Kungl. Maj:ts uträkning till fullo amorterad eller, därest staten dessförinnan finner skäligt uppsäga öfverenskomsten, till dess tre år efter uppsägningen förflutit; dock att uppsägning, därtill bolaget icke äger rätt, icke må å statens sida ske före den 1 januari 1931.

Ej må, så länge detta kontrakt gäller, annan befraktare af malm å järnvägen Gellivare—Riksgränsen tillerkännas förmånligare fraktvillkor än bolaget.»

De bestämmelser i kontraktet den 2 juli 1898, som meddelats till säkerhet för uppfyllandet af hvad bolaget enligt samma kontrakt åtagit sig, skola hänföra sig äfven till de åtaganden, hvartill bolaget enligt nu aftalade förändrade föreskrifter förbundit sig.

2:o.

Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund ikläder sig borgen såsom för egen skuld för fullgörande af de förpliktelser, som åligga Luossavaara

—Kiirunavaara aktiebolag enligt det i 1:sta punkten omförmälda emellan staten och samma bolag den 2 juli 1898 upprättade kontrakt med däri nu stadgade ändringar, äfvensom af den aktiebolaget Gellivare malmfält jämlikt 3:dje punkten i detta kontrakt åliggande betalningsskyldighet.

3:o.

Den fraktafgift, aktiebolaget Gellivare malmfält har att erlagga för transport af malm från Malmbergets station till Svartön, skall för tiden från den 1 januari 1904 till den 1 januari 1934 utgöra för hvarje ton: vid försändning af minst 600,000 ton för år 2 kronor 75 öre, vid försändning af 400,000—600,000 ton för år 3 kronor 25 öre, och vid försändning af mindre än 400,000 ton för år 3 kronor 50 öre, dock med iakttagande däraf att vid transport under ett år af 400,000—600,000 ton sammanlagda fraktafgiften ej må öfverstiga fraktafgiften för 600,000 ton, beräknad efter 2 kronor 75 öre för ton, samt att vid transport under ett år af mindre än 400,000 ton sammanlagda fraktafgiften ej må öfverstiga fraktafgiften för 400,000 ton, beräknad efter 3 kronor 25 öre för ton. Genom bestämmelsen i denna punkt sker ej inskränkning i den bolaget enligt utfästelse den 2 juli 1898 åliggande skyldighet att ansvara för att staten bekommer viss årlig nettovinst å järnvägen mellan Malmberget och Svartön.

4:o.

I händelse järnmalm kommer att i Sverige beläggas med exporttull, skola Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag och aktiebolaget Gellivare malmfält vara berättigade att af staten erhålla ersättning för den tullavgift, bolagen få i sådant hänseende vidkännas under den tid, förevarande fraktaftal komma att gälla, Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag dock icke för annan malm än den, som transporteras mot den här ofvan i detta kontrakt bestämda afgift.

5:o.

Kungl. Maj:t och kronan nedlägger den emot aktiebolaget Gellivare malmfält samt G. H. Erasmie och N. W. Bosæus vid Gellivare lappmarks

tingslags häradsrätt anställda rättegång angående rätt till vissa gruffyndigheter vid Gellivare m. m.; skolande kronan och bolaget vidkännas en hvar sina kostnader å rättegången, samt bolaget godtgöra kronan hvad kronan i sådant hänseende kan dömas att till Erasmie och Bosæus utgifva.

6:o.

Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag och aktiebolaget Gellivare malmfält erhålla af staten genom riksgäldskontoret ett lån å 20,000,000 kronor med skyldighet för bolagen att å detta belopp årligen betala 6 %, af hvilken annuitet först godtgöres ränta efter 4 $\frac{1}{4}$ % å oguldet kapitalbelopp och återstoden utgör afbetalning å kapitalet; skolande bolagen, om till betalning förfallet belopp icke i föreskrifven ordning erlägges, därå gälda 5 % ränta intill dess samma belopp blifvit behörigen inbetaldt.

För fullgörande af denna bolagens förbindelse ikläder sig trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund borgen såsom för egen skuld.

7:o.

Till ytterligare säkerhet för ej mindre återbetalning af det i 6:te punkten af detta kontrakt omförmälda lån med ränta än äfven fullgörande af öfriga trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund, Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag och aktiebolaget Gellivare malmfält åliggande förpliktelser enligt detta kontrakt och kontraktet den 2 juli 1898 öfverlämnas:

1:o. En af Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag och aktiebolaget Gellivare malmfält, en för bägge och bägge för en, utfärdad revers å 20,000,000 kronor med 4 $\frac{1}{4}$ % ränta, till säkerhet hvarför meddelats dels inteckning i samtliga nämnda bolag tillhörande fastigheter, dels ock förlagsinteckning i all den bolagen för deras bergsbruk och grufvedrift tillhöriga egendom, hvari sådan inteckning lagligen må gälla, jämte bevis att sagda fastigheter och öfrig egendom icke därutöfver häfta för andra penninginteckningar än de, som lämnats såsom säkerhet för de af nämnda bolag upptagna obligationslån till ursprungligt belopp af sammanlagt 20,000,000 kronor, och den för Kungl. Maj:t och kronan i Luossavaara—

Kiirunavaara aktiebolags fasta egendom meddelade inteckning för 2,000,000 kronor.

2:o. De af trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund inköpta 5,750 aktier i aktiebolaget Gellivare malmfält och 1,774 aktier i Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag äfvensom de aktiebolaget Gellivare malmfält tillhöriga 3,609 aktier i Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag.

Därjämte tillförsäkras staten rätt att, i händelse trafikaktiebolaget eller aktiebolaget Gellivare malmfält sluter aftal om försäljning af omförmälda aktier eller någon del däraf, till sig lösa samma aktier efter parikurs eller till det lägre pris, som må vara i aftal bestämdt; åliggande det dock staten, därest den vill begagna sig af denna rätt, att härom göra anmälan inom ett år efter det till Kungl. Maj:t inlämnats behörigt bevis, att aftal om försäljningen ägt rum.

Öfvertager staten sålunda berörda aktier eller någon del däraf, är staten, där ej annat aftalas, berättigad att innehålla köpeskillingen såsom säkerhet för fullgörandet af bolagens ifrågavarande förbindelser, mot skyldighet dock att å beloppet, i den mån detsamma icke användts till betäckande af förfallen fordran hos bolagen, tillgodoföra bolagen skälig ränta.

8:o.

Detta kontrakt varder icke gällande, där ej före den 1 januari 1904 ej mindre till riksgäldskontoret aflämnats af Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag och aktiebolaget Gellivare malmfält, en för bägge och bägge för en, utfärdadt skuldebref å det i 6:te punkten af detta kontrakt omförmälda lån, med därför stadgad af trafikbolaget Grängesberg—Oxelösund ingången borgen, äfvensom de i 7:e punkten angifna aktier,

än äfven till Kungl. Maj:t inlämnats borgensförbindelse af det innehåll, som här ofvan i 2:a punkten blifvit bestämdt, äfvensom bevis därom att

dels i bolagsordningen för trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund vid bolagsstämma den 27 innevarande april beslutade ändringar blifvit behörigen fastställda,

dels i aktiebolagets Gellivare malmfält bolagsordning införts och behörigen framställts bestämmelser, a) att aktie i bolaget icke må ägas eller innehafvas af utlänning eller, utan Kungl. Maj:ts medgifvande, af svenskt bolag, b) att Kungl. Maj:t skall äga utse en ledamot i bolagets styrelse och en revisor samt c) att beslut om försäljning af bolaget tillhörig grufva eller del däraf, om bolagets upplösning eller om nedläggande af grufdriften ej skall gälla utan Kungl. Maj:ts godkännande,

dels ock i Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag införts enahanda inskränkning i afseende å rätt för svenskt bolag att äga eller innehafva aktie i bolaget, äfvensom stadgats, att beslut om ändring i vare sig denna bestämmelse eller i den uti bolagsordningen redan intagna föreskrift om rätt för Kungl. Maj:t att utse en ledamot i bolagets styrelse ej skall gälla, med mindre de i 22 § 2 mom. bolagsordningen uppställda villkor för giltigheten af där afsedda beslut blifvit uppfyllda.

Det i 6:te punkten omförmälda lån må dock icke i sin helhet eller till någon del utbekommas, förrän till riksgäldskontoret aflämnats, förutom ofvan omförmälda handlingar, den i 7:e punkten 1 mom. omnämnda in-teckningshandling jämte gravationsbevis.

9:o.

Skulle i anledning af denna öfverenskommelse skiljaktiga meningar i något afseende uppstå mellan kontrahenterna, äro bolagen underkastade Kungl. Maj:ts afgörande.»

Hvad slutligen beträffar den af aktiebolaget Svappavara malmfält gjorda framställningen, att icke annan företrädesrätt till utfraktning af malm än den redan nu bestämda måtte Luossavaarabolaget beviljas, torde det väl icke kunna förnekas, att den företrädesrätt, som i detta afseende skulle enligt nyss angifna förslag till aftal beredas samma aktiebolag eller den årliga fraktkvantitetens höjning från 1,200,000 till 1,500,000 ton, är motiverad af sistnämnda bolags skyldighet att amortera järnvägens Gellivare—Riksgränsen hela anläggningskostnad, hvilken numera uppgått till vida högre belopp än då fraktkvantiteten ansågs böra begränsas till högst 1,200,000 ton. Framställningen torde därför icke böra vinna nådigt afseende, likasom den af bolaget äfven framställda anhållan om statslån icke heller synes böra i detta sammanhang föranleda någon Eders Kungl. Maj:ts åtgärd.

Vidkommande Frejabolagets underdåniga framställning, att med anledning af trafikaktiebolagets ansökning sådana villkor måtte bestämmas, att ojämn konkurrens ej måtte uppkomma för bergverksaktiebolaget, och att detta ej måtte hindras vid utforsling af malm, äfvensom Tuolluvarabolagets likartade anhållan om rätt att näst efter Luossavaarabolaget medgifven transport af högst 1,500,000 ton få transportera minst 50,000, helst 100,000 ton malm, torde de sålunda framhållna önskingarna

vara vederbörligen tillgodosedda genom de i det nya aftalet intagna bestämmelser, hvarigenom dels nu gällande fraktafgifter för aktiebolaget Gellivare malmfält bibehållits, dels ock Luossavaarabolaget icke för eventuell frakt utöfver 1,500,000 ton om året tillerkänts bättre rätt än annan trafikant af malm.»

*Utskottets
yttrande.*

De anspråk, som enligt den kungl. propositionen ställas på statens medverkan för att trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund skall kunna genom definitivt afslutande af nu ifrågasatt köp komma i besittning af aktiemajoritet inom aktiebolaget Gellivare malmfält och Luossavaara—Kii-runavaara aktiebolag, äro enligt utskottets uppfattning synnerligen stora. Närmast och direkt går propositionen ut på beviljande för detta ändamål af ett högst betydande låneunderstöd till de båda norrbottniska malm-bolagen. Det är en helt och hållet ny väg, Riksdagen skulle beträda genom att sålunda till enskilda industriella företag lämna försträckning, och utskottet kan icke undgå att hysa betänkligheter med afseende å de följder, hvartill statens inträde på denna väg kan komma att leda. Under inga förhållanden torde en sådan åtgärd böra beslutas, så vida man ej är fullt förvissad att för staten synnerligen viktiga ändamål därigenom skulle vinnas.

Såsom skäl för att staten skulle genom medverkan på nu föreslaget sätt göra det för Grängesbergsbolaget möjligt att förvärfva aktiemajoriteten inom förenämnda båda malmbolag har t. f. departementschefen i första rummet anført, att härigenom utsikt skulle förefinnas, att förhållandena vid de två största grufföretagen i Norrbottens län blefve för en afsevärd framtid på ett tillfredsställande sätt ordnade. Om utskottet rätt uppfattat föredragandens mening, grundar sig den af honom sålunda uttalade förhoppningen därpå, att genom förverkligande af aktieköpet i fråga berörda grufföretag skulle komma i händerna på ett solidt bolag, som står under ledning af driftiga och allmänt ansedda män. Betydelsen häraf erkänner utskottet till fullo; men såväl i det ena som det andra hänseendet kunna förhållandena vid ett bolag inom kort undergå förändring, och man har ingen som helst säkerhet att de fördelaktiga egenskaper, som för närvarande utmärka ifrågavarande bolag, komma att under någon längre tid blifva bestående. Den fördel, som i ofvan angifna hänseende skulle stå att vinna genom den ifrågasatta uppgörelsens åvägabringande, måste därför, så vida man icke uteslutande fäster sig vid det närvarande, anses ganska oviss.

De ytterligare fördelar, som enligt föredragandens mening skulle i sammanhang med den nya ordningens genomförande vinnas, äro dels att berörda grufföretag komme att stanna i svenska händer, dels ock att staten skulle erhålla ett önskvärdt inflytande på bolagens verksamhet. Såsom i statsrådsprotokollet närmare omförmäls, har Grängesbergsbolaget beslutat, att i sin bolagsordning införa åtskilliga föreskrifter till förebyggande af att aktier i bolaget skulle kunna öfvergå i utlännings ägo, och enligt det i propositionen åberopade förslaget till aftal skulle liknande bestämmelser införas i de båda norrbottniska malmbolagens bolagsordningar. Huru dessa bestämmelser än må affattas, synes det dock utskottet uppenbart, att de icke kunna på ett effektivt sätt uppfylla sitt ändamål att förhindra utländskt inflytande på vederbörande bolags förvaltning. Såsom allmänt bekant är, kunna nämligen dylika bestämmelser utan svårighet kringgås på det sätt, att en utländsk köpare af aktier låter inregistrera dem på svenska män och genom dessa utöfvar sin rösträtt.

Hvad angår det inflytande på bolagens verksamhet, som staten genom den ifrågasatta nya ordningen uppgifvits skola erhålla, torde därmed icke kunna afses annat än att staten beträffande samtliga ifrågavarande bolag skulle få rätt att utse en styrelseledamot och en revisor. Om ock en sådan befogenhet för staten icke saknar betydelse, kan man dock hafva skäl erinra därom, att äfven i bolag, där staten haft och begagnat denna rätt, därigenom icke alltid kunnat förebyggas beklagliga missförhållanden.

Såsom af det förestående framgår, har utskottet icke kunnat finna de skäl, som för genomförande af ifrågavarande uppgörelse blifvit anförda, vara synnerligen kraftiga, och ingalunda har utskottet genom dem kunnat komma till den öfvertygelsen, att Riksdagen för berörda ändamåls vinnande bör med afvikande från hittills följda grundsatser skrida till en med afseende å sina konsekvenser så betänklig åtgärd som att börja lämna låneunderstöd till enskilda industriella företags bedrifvande.

Utskottet, som på grund häraf finner sig förhindradt tillstyrka den kungl. propositionen, har vid sådant förhållande saknat anledning att yttra sig beträffande de särskilda medgifvanden i fråga om fraktbestämmelserna samt i andra afseenden, som förutom låneunderstödet äskats af staten för att det ifrågasatta aktieköpet skulle kunna komma till stånd.

Hvad angår de i ämnet väckta motionerna gå de hufvudsakligen ut därpå, att Riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t begära utredning rörande förvärfvande åt staten af antingen äganderätt till aktiebolaget Gellivare malmfälts och Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolags malmtillgångar m. m. eller ock ett större antal aktier i dessa bolag. Med afseende härå har utskottet endast velat erinra att, äfven om det skulle finnas önsk-

värddt att staten förvärfvade berörda tillgångar, ett i enlighet med motionärernas förslag fattadt beslut af Riksdagen om anställande af utredningar och underhandlingar i denna fråga icke synes skola befrämja syftet att till skäligt pris komma i besittning af ifrågavarande egendom.

I enlighet med det anförda hemställer utskottet,

a) att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning icke må vinna Riksdagens bifall; och

b) att ofvan omförmälda, af herrar Lithander, Bergström, Nordström och Roos i ämnet väckta motioner icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 15 maj 1903.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

Reservation

af herrar *Chr. Lundeborg*, *N. Fosser*, friherre *J. T. Gripenstedt*, *K. E. Bohnstedt*, friherre *N. A. H. Palmstierna*, grefve *K. A. Posse*, *F. G. M. Ridderbjelke*, grefve *C. O. Taube* och *C. J. G. Swartz*, hvilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hafva följande lydelse:

»På de skäl, som i statsrådsprotokollet blifvit anförda, anser sig utskottet böra tillstyrka, att staten lämnar erforderlig medverkan för att trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund skall kunna genom definitivt afslutande af det nu ifrågasatta köpet komma i besittning af aktiemajoritet i aktiebolaget Gellivare malmfält och därigenom äfven i Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag. Beträffande den i Kungl. Maj:ts proposition föreslagna öfverenskommelse, som för sådant ändamål skulle träffas mellan staten, å ena sidan, och de tre bolagen, å den andra, har utskottet funnit de däruti intagna bestämmelserna i hufvudsakliga delar vara af beskaffenhet att kunna förordas till godkännande. I vissa hänseenden har utskottet emellertid haft anledning föreslå några ändringar och tillägg.

Hvad först angår de ifrågasatta ändrade bestämmelserna rörande Luossavaarabolagets transporter å statsbanan har utskottet icke kunnat undgå att hysa betänkligheter emot att, såsom förslaget innebär, staten skulle för en så lång tid som 30 år gent emot nämnda bolag binda sig vid vissa fraktafgifter utan rätt att, därest driftkostnaderna under tiden skulle ökas, af bolaget uttaga ersättning härför. Utskottet finner det därför nödvändigt, att i kontraktet intages bestämmelse om skyldighet för bolaget att underkasta sig den höjning i fraktafgifterna, som kan finnas erforderlig för betäckande af en framdeles eventuellt uppkommande ökning af den del af driftkostnaderna för bandelen Gellivare—Riksgränsen, som, såvidt af järnvägens räkenskaper kan utrönas, icke föranledts af annan trafik än den för bolagets räkning bedrifna malmtrafiken. Det torde dock icke vara behöfligt eller lämpligt att ålägga bolaget skyldighet att oftare än hvart tionde år underkasta sig dylik förhöjning af fraktafgifterna. Stadgande i nu angifvet syfte synes utskottet böra införas såsom tillägg till § 3 i kontraktets 1:sta punkt.

I den föreslagna § 2 af samma punkt är beträffande statens åtagande att åt Luossavaarabolaget från Kiruna till Riksgränsen frakta viss malmkvantitet intaget förbehåll, att staten fritager sig från ansvar för den minskning i den transporterade malmmängden, som kan uppstå, därest bolaget icke med största möjliga jämnhet fördelar malmafsändningen på årets särskilda månader. Med hänsyn till de synnerligen svåra snöstormar, som under sistlidna vinter flera gånger inträffat och hindrat trafiken å ifrågavarande bana, anser utskottet förtänksamheten bjuda, att staten jämväl för det fall, att naturhinder skulle förorsaka minskning i malmtransporten, fritager sig från ansvar därför.

Enligt 4:de punkten i kontraktsförslaget skulle, i händelse järnmalm komme att i Sverige beläggas med exporttull, Luossavaarabolaget och Gellivarebolaget vara berättigade att af staten erhålla ersättning för den tullafgift, bolagen finge i sådant hänseende vidkännas under den tid ifrågavarande fraktaftal komme att gälla. Med afseende å Luossavaarabolaget är dock härvid stadgad den begränsning, att tullrestitution icke lämnas för annan malm än den, som transporteras mot den i aftalet bestämda afgift, d. v. s. för en malmkvantitet af högst 1,500,000 ton årligen. Att, på sätt detta förslag innebär, i visst afseende binda statens bestämmanderätt kan utskottet icke tillstyrka, utan bör enligt utskottets mening sagda stadgande ur kontraktet uteslutas.

Däremot anser utskottet, att såsom någon ersättning för de fördelar, som genom kontraktet skulle beredas bolagen, i detsamma bör införas en bestämmelse, hvarigenom bolagen ålägges att, så länge kontraktet gäller,

oberoende af däri stadgade fraktvillkor, till staten erlägga en särskild afgift af 50 öre för hvarje ton malm, som fraktas: af Luossavaarabolaget utöfver 1,500,000 ton årligen och af Gellivarebolaget utöfver 600,000 ton årligen.

I 7:de punkten upptagas de handlingar, som böra såsom säkerhet för statslånet och vissa andra bolagen åliggande förpliktelser till staten öfverlämnas. Det synes utskottet böra uttryckligen angifvas, att ifrågasvarande handlingar lämnas att tjäna såsom pant; och för samma ändamål böra, enligt utskottets mening, jämväl de för malmbolagens obligationslån å ett sammanlagdt belopp af ursprungligen 20,000,000 kronor hypotiserade inteckningarna till staten öfverlämnas, i den mån de genom obligationslånens amortering eller inbetalning blifva tillgängliga.

I sista stycket af samma punkt stadgas om berättigande för staten att, *där ej annat aftalas*, innehålla köpeskillingen för de aktier i malmbolagen, som staten, med begagnande af sin rätt enligt kontraktet, kan hafva öfvertagit. De här ofvan kursiverade orden: *där ej annat aftalas* synas utskottet böra, såsom obehöfliga, uteslutas.

Såsom villkor för kontraktets giltighet föreskrifves i 8:de punkten, bland annat, att före den 1 januari 1904 skall hafva till Kungl. Maj:t inlämnats bevis, att de i bolagsordningen för trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund vid bolagsstämman den 27 april 1903 beslutade ändringar blifvit behörigen fastställda. Dessa ändringar gå väsentligen ut på att förhindra utländskt inflytande på bolagets förvaltning. För att med än större säkerhet kunna vinna detta ändamål är det enligt utskottets mening önskvärdt, att i bolagsordningen jämväl införes bestämmelse om rösträttens begränsning, så att ej någon får utöfva rösträtt för mer än en tjugondedel af de vid bolagsstämman representerade aktierna. Att ett stadgande i detta syfte blifvit i bolagsordningen infördt och behörigen fastställdt torde böra, såsom beträffande de öfriga ändringarna är föreskrifvet, styrkas före början af nästa år.

Beträffande aktiebolaget Gellivare malmfält är uti ifrågasvarande punkt af kontraktsförslaget föreskrifvet, att i ordningen för detta bolag skall hafva införts och behörigen fastställts bestämmelse, bland annat, därom, att aktie i bolaget icke må ägas eller innehafvas af utlänning eller, utan Kungl. Maj:ts medgifvande, af svenskt bolag. Då retroaktiv verkan emellertid icke kan gifvas åt en dylik bestämmelse, synes det utskottet nödvändigt att här göra det tillägg, att bestämmelsen i fråga ej skall vara gällande med afseende å aktie, som, då bestämmelsen fastställes, bevisligen innehafves af utlänning eller svenskt bolag.

I enlighet med hvad utskottet sålunda förordat, skulle kontraktet erhålla den lydelse, som framgår af följande sammanställning:

Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottets förslag.

Emellan svenska staten, å ena sidan, samt Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag, aktiebolaget Gellivare malmfält och trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund, å andra sidan, är följande öfverenskommelse träffad:

1:o.

1:o.

I det emellan svenska staten och Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag den 2 juli 1898 afslutade kontrakt om byggande af järnväg från Gellivare förbi Luossavara och Kirunavara malmfält till Riksgränsen skola §§ 2—6 erhålla följande ändrade lydelse, att lända till efterrättelse från och med den 1 januari 1904.

»§ 2. Staten åtager sig att å ifrågavarande bana emot ersättning, som i § 3 här nedan sägs, från Kiruna malmbangård till Riksgränsen för bolagets räkning årligen frakta högst 1,500,000 ton järnmalm; dock att bolaget icke må påfordra transport af mer än 1,200,000 ton förr, än tillräcklig rullande materiel hunnit anskaffas och öfriga anordningar för dylik transport hunnit vidtagas, samt att staten fritager sig från ansvar för den minskning i den transporterade malmmängden, som kan uppstå, därest bolaget icke med största möjliga jämnhet fördelar malmafsändningen på årets särskilda månader.

Önskar bolaget att å järnvägen frakta järnmalm utöfver den sålunda bestämda myckenhet af 1,200,000

I det emellan svenska staten och Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag den 2 juli 1898 afslutade kontrakt om byggande af järnväg från Gellivare förbi Luossavara och Kirunavara malmfält till Riksgränsen skola §§ 2—6 erhålla följande ändrade lydelse, att lända till efterrättelse från och med den 1 januari 1904.

»§ 2. Staten åtager sig att å ifrågavarande bana emot ersättning, som i § 3 här nedan sägs, från Kiruna malmbangård till Riksgränsen för bolagets räkning årligen frakta högst 1,500,000 ton järnmalm; dock att bolaget icke må påfordra transport af mer än 1,200,000 ton förr, än tillräcklig rullande materiel hunnit anskaffas och öfriga anordningar för dylik transport hunnit vidtagas, samt att staten fritager sig från ansvar för den minskning i den transporterade malmmängden, som kan uppstå *i följd af naturhinder eller därigenom* att bolaget icke med största möjliga jämnhet fördelar malmafsändningen på årets särskilda månader.

Önskar bolaget att å järnvägen frakta järnmalm utöfver den sålunda bestämda myckenhet af 1,200,000

Kungl. Maj:ts förslag.

resp. 1,500,000 ton om året, vare bolaget i afseende å rätt till transport af sådan öfverskjutande myckenhet malm likställdt med andra befraktare och skyldigt att för transporten utgifva den ersättning, som kan vara bestämd.

§ 3. Bolaget betalar i fraktafgift för transport under ett år af 1,000,000 ton järnmalm eller därunder 2,540,000 kronor samt 78 öre för hvarje ton utöfver 1,000,000 till och med 1,500,000.

Skulle bolaget, efter det nödiga anordningar för transport af en årlig malmkvantitet af 1,500,000 ton blifvit af staten vidtagna, något år inskränka transporten under nämnda kvantitet, utgår frakten under det året med 2,640,000 kronor för 1,000,000 ton järnmalm eller därunder samt för hvarje ton därutöfver 58 öre.

Utskottets förslag.

resp. 1,500,000 ton om året, vare bolaget i afseende å rätt till transport af sådan öfverskjutande myckenhet malm likställdt med andra befraktare och skyldigt att för transporten utgifva den ersättning, som kan vara bestämd.

§ 3. Bolaget betalar i fraktafgift för transport under ett år af 1,000,000 ton järnmalm eller därunder 2,540,000 kronor samt 78 öre för hvarje ton utöfver 1,000,000 till och med 1,500,000.

Skulle bolaget, efter det nödiga anordningar för transport af en årlig malmkvantitet af 1,500,000 ton blifvit af staten vidtagna, något år inskränka transporten under nämnda kvantitet, utgår frakten under det året med 2,640,000 kronor för 1,000,000 ton järnmalm eller därunder samt för hvarje ton därutöfver 58 öre.

Bolaget är skyldigt att underkasta sig den höjning i fraktafgifterna, som kan finnas erforderlig för betäckande af en framdeles eventuellt uppkommande ökning af den del af driftkostnaderna för bandelen Gellivare—Riksgränsen, som, såvidt af järnvägens räkenskaper kan utrönas, icke föranledts af annan trafik än den för bolagets räkning bedrifna malmtrafiken; dock må dylik förhöjning af fraktafgifterna icke företagas oftare än hvar tionde år.

Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottets förslag.

§ 4. Af den fraktafgift, som enligt § 3 skall af bolaget erläggas, skola 3,8 % å det belopp, hvartill järnvägens anläggningskostnad beräknas uppgå, anses utgöra ränta å och amortering af sagda kostnad; och skall det belopp, som utgöres af skillnaden emellan å ena sidan nämnda 3,8 % och å andra sidan den ränteutgift, som förorsakas staten genom upplåning af de till anläggningskostnaden erforderliga medel, eller, därest medel därtill helt och hållet eller delvis på annat sätt anskaffas, den summa, hvartill statens ränteutgift enligt riksgäldskontorets beräkning skulle uppgå, i händelse medlen upplånades, beräknas till anläggningskostnadens amortering.

Anläggningskostnaden beräknas, intill dess anordningar för transportens ökning till 1,500,000 ton vidtagits, till 32,400,000 kronor och därefter till 34,900,000 kronor.

§ 5. Det åligger bolaget att före den 1 december hvarje år hos kungl. järnvägsstyrelsen anmäla ungefärliga storleken af malmtransporten under det nästkommande året; och skall bolaget å första helgfria dag i hvarje månad till kungl. järnvägsstyrelsens hufvudkassa erlægga en tolftedel af det fraktbelopp, som på den sålunda angifna kvantiteten enligt föreskrifterna i § 3 belöper.

Skulle bolaget underlåta göra sådan anmälan, som nyss är sagd, skall transportmängden beräknas komma att uppgå till samma myckenhet som nästföregående år, dock ej till mindre än 1,000,000 ton.

Så fort ske kan efter hvarje års slut uppgöres af kungl. järnvägsstyrelsen sluträkning mellan staten och bolaget för det gångna året; skolande bolaget sist en månad efter erhållen del af denna sluträkning till kungl. järnvägsstyrelsen inbetala den skuld, bolaget enligt sluträkningen må äga, hvaremot, därest öfverskott till bolagets förmån af sluträkningen utvisas, detsamma i det nya årets räkning godtgöres bolaget medels afdrag af därunder skeende förskottslikvid.

§ 6. De i §§ 2—5 träffade bestämmelser skola gälla intill dess anläggningskostnaden blifvit enligt Kungl. Maj:ts uträkning till fullo amorterad eller, därest staten dessförrinnan finner skäligt uppsäga öfverenskomsten, till dess tre år efter uppsägningen förflutit; dock att uppsägning, därtill bolaget icke äger rätt, icke må å statens sida ske före den 1 januari 1931.

Ej må, så länge detta kontrakt gäller, annan befraktare af malm å järnvägen Gellivare—Riksgränsen tillerkännas förmånligare fraktvillkor än bolaget.»

De bestämmelser i kontraktet den 2 juli 1898, som meddelats till säkerhet för uppfyllandet af hvad bolaget enligt samma kontrakt åtagit

*Kungl. Maj:ts förslag.**Utskottets förslag.*

sig, skola hänföra sig äfven till de åtaganden, hvartill bolaget enligt nu aftalade förändrade föreskrifter förbundit sig.

2:o

Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund ikläder sig borgen såsom för egen skuld för fullgörande af de förpliktelser, som åligga Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag enligt det i 1:sta punkten omförmälda emellan staten och samma bolag den 2 juli 1898 upprättade kontrakt med däri nu stadgade ändringar, äfvensom af den aktiebolaget Gellivare malmfält jämlikt 3:dje punkten i detta kontrakt åliggande betalningsskyldighet.

3:o.

Den fraktafgift, aktiebolaget Gellivare malmfält har att erlagga för transport af malm från Malmbergets station till Svartön, skall för tiden från den 1 januari 1904 till den 1 januari 1934 utgöra för hvarje ton: vid försändning af minst 600,000 ton för år 2 kronor 75 öre, vid försändning af 400,000—600,000 ton för år 3 kr. 25 öre, och vid försändning af mindre än 400,000 ton för år 3 kronor 50 öre, dock med iakttagande däraf att vid transport under ett år af 400,000—600,000 ton sammanlagda fraktafgiften ej må öfverstiga fraktafgiften för 600,000 ton, beräknad efter 2 kronor 75 öre för ton, samt att vid transport under ett år af mindre än 400,000 ton sammanlagda fraktafgiften ej må öfverstiga fraktafgiften för 400,000 ton, beräknad efter 3 kronor 25 öre för ton. Genom bestämmelsen i denna punkt sker ej inskränkning i den bolaget enligt utfästelse den 2 juli 1898 åliggande skyldighet att ansvara för, att staten bekommer viss årlig nettovinst å järnvägen mellan Malmberget och Svartön.

4:o.

I händelse järnmalm kommer att i Sverige beläggas med exporttull, skola Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag och aktiebolaget Gellivare malmfält vara berättigade att af staten erhålla ersättning för den tullavgift, bolagen få i sådant hänseende

4:o.

Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag och aktiebolaget Gellivare malmfält äro skyldiga att, så länge detta kontrakt gäller, oberoende af de fraktvillkor, som kunna varda eller, hvad aktiebolaget Gellivare malmfält beträffar, redan äro bestämda, till staten

*Kungl. Maj:ts förslag.**Utskottets förslag.*

vidkännas under den tid, förevarande fraktaftal komma att gälla, Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag dock icke för annan malm än den, som transporteras mot den här ofvan i detta kontrakt bestämda afgift.

betala en särskild afgift af 50 öre för hvarje ton malm, som fraktas, af Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag utöfver 1,500,000 ton årligen och af aktiebolaget Gellivare malmfält utöfver 600,000 ton årligen.

5:o.

Kungl. Maj:t och kronan nedlägger den emot aktiebolaget Gellivare malmfält samt G. H. Erasmie och N. W. Bosæus vid Gellivare lappmarks tingslags häradsrätt anställda rättegång angående rätt till vissa gruffyndigheter vid Gellivare m. m.; skolande kronan och bolaget vidkännas en hvar sina kostnader å rättegången, samt bolaget godtgöra kronan hvad kronan i sådant hänseende kan dömas att till Erasmie och Bosæus utgifva.

6:o.

Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag och aktiebolaget Gellivare malmfält erhålla af staten genom riksgäldskontoret ett lån å 20,000,000 kronor med skyldighet för bolagen att å detta belopp årligen betala 6 %, af hvilken annuitet först gödtgöres ränta efter $4\frac{1}{4}$ % å oguldet kapitalbelopp och återstoden utgör afbetalning å kapitalet; skolande bolagen, om till betalning förfallet belopp icke i föreskrifven ordning erlägges, därå gälda 5 % ränta intill dess samma belopp blifvit behörigen inbetaladt.

För fullgörande af denna bolagens förbindelse ikläder sig trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund borgen såsom för egen skuld.

7:o.

Till ytterligare säkerhet för ej mindre återbetalning af det i 6:te punkten af detta kontrakt omnämda lån med ränta än afven fullgörande af öfriga trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund, Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag och

7:o.

Till ytterligare säkerhet för ej mindre återbetalning af det i 6:te punkten af detta kontrakt omnämda lån med ränta än afven fullgörande af öfriga trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund, Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag och

Kungl. Maj:ts förslag.

aktiebolaget Gellivare malmfält åliggande förpliktelser enligt detta kontrakt och kontraktet den 2 juli 1898 öfverlämnas:

1:o. En af Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag och aktiebolaget Gellivare malmfält, en för bägge och bägge för en, utfärdad revers å 20,000,000 kronor med $4\frac{1}{4}$ % ränta, till säkerhet hvarför meddelats dels inteckning i samtliga nämnda bolag tillhörande fastigheter, dels ock förlagsinteckning i all den bolagen för deras bergsbruk och grufvedrift tillhöriga egendom, hvari sådan inteckning lagligen må gälla, jämte bevis att sagda fastigheter och öfrig egendom icke därutöfver häfta för andra penninginteckningar än de, som lämnats såsom säkerhet för de af nämnda bolag upptagna obligationslån till ursprungligt belopp af sammanlagdt 20,000,000 kronor, och den för Kungl. Maj:t och kronan i Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolags fasta egendom meddelade inteckning för 2,000,000 kronor.

2:o. De af trafikaktiebolaget Grängsberg-Oxelösund inköpta 5,750 aktier i aktiebolaget Gellivare malmfält och 1,774 aktier i Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag afvensom de aktiebolaget Gellivare malmfält

Utskottets förslag.

aktiebolaget Gellivare malmfält åliggande förpliktelser enligt detta kontrakt och kontraktet den 2 juli 1898 öfverlämnas *såsom pant*:

1:o. En af Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag och aktiebolaget Gellivare malmfält, en för bägge och bägge för en, utfärdad revers å 20,000,000 kronor med $4\frac{1}{4}$ % ränta, till säkerhet hvarför meddelats dels inteckning i samtliga nämnda bolag tillhörande fastigheter, dels ock förlagsinteckning i all den bolagen för deras bergsbruk och grufvedrift tillhöriga egendom, hvari sådan inteckning lagligen må gälla, jämte bevis att sagda fastigheter och öfrig egendom icke därutöfver häfta för andra penninginteckningar än de, som lämnats såsom säkerhet för de af nämnda bolag upptagna obligationslån till ursprungligt belopp af sammanlagdt 20,000,000 kronor, och den för Kungl. Maj:t och kronan i Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolags fasta egendom meddelade inteckning för 2,000,000 kronor; *börande jämväl de för nämnda obligationslån hypotiserade inteckningar till staten öfverlämnas, i den mån de genom obligationslånen amorterande eller inbetalande blifva tillgängliga.*

2:o. De af trafikaktiebolaget Grängsberg-Oxelösund inköpta 5,750 aktier i aktiebolaget Gellivare malmfält och 1,774 aktier i Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag afvensom de aktiebolaget Gellivare malmfält

Kungl. Maj:ts förslag.

tillhöriga 3,609 aktier i Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag.

Därjämte tillförsäkras staten rätt att, i händelse trafikaktiebolaget eller aktiebolaget Gellivare malmfält sluter aftal om försäljning af omförmälda aktier eller någon del där-af, till sig lösa samma aktier efter parikurs eller till det lägre pris, som må vara i aftalet bestämdt; åliggande det dock staten, därest den vill begagna sig af denna rätt, att härom göra anmälan inom ett år efter det till Kungl. Maj:t inlämnats behörigt bevis, att aftal om försäljningen ägt rum.

Öfvertager staten sålunda berörda aktier eller någon del där-af, är staten, *där ej annat aftalas*, berättigad att innehålla köpeskillingen såsom säkerhet för fullgörandet af bolagens ifrågavarande förbindelser, mot skyldighet dock att å beloppet, i den mån detsamma icke användts till betäckande af förfallen fordran hos bolagen, tillgodoföra bolagen skälig ränta.

8:o.

Detta kontrakt varder icke gällande, där ej före den 1 januari 1904 ej mindre till riksgäldskontoret aflämnats af Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag och aktiebolaget Gellivare malmfält, en för bägge och bägge för en, utfärdadt skuldebref

Utskottets förslag.

tillhöriga 3,609 aktier i Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag.

Därjämte tillförsäkras staten rätt att, i händelse trafikaktiebolaget eller aktiebolaget Gellivare malmfält sluter aftal om försäljning af omförmälda aktier eller någon del där-af, till sig lösa samma aktier efter parikurs eller till det lägre pris, som må vara i aftalet bestämdt; åliggande det dock staten, därest den vill begagna sig af denna rätt, att härom göra anmälan inom ett år efter det till Kungl. Maj:t inlämnats behörigt bevis, att aftal om försäljningen ägt rum.

Öfvertager staten sålunda berörda aktier eller någon del där-af, är staten berättigad att innehålla köpeskillingen såsom säkerhet för fullgörandet af bolagens ifrågavarande förbindelser, mot skyldighet dock att å beloppet, i den mån detsamma icke användts till betäckande af förfallen fordran hos bolagen, tillgodoföra bolagen skälig ränta.

8:o.

Detta kontrakt varder icke gällande, där ej före den 1 januari 1904 ej mindre till riksgäldskontoret aflämnats af Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag och aktiebolaget Gellivare malmfält, en för bägge och bägge för en, utfärdadt skuldebref

Kungl. Maj:ts förslag.

å det i 6:te punkten af detta kontrakt omförmälda lån, med därför stadgad af trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund ingången borgen, äfvensom de i 7:de punkten angifna aktier,

än äfven till Kungl. Maj:t inlämnats borgensförbindelse af det innehåll, som här ofvan i 2:a punkten blifvit bestämdt, äfvensom bevis därom att

dels i bolagsordningen för trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund vid bolagsstämma den 27 innevarande april beslutade ändringar blifvit behörigen fastställda,

dels i aktiebolagets Gellivare malmfält bolagsordning införts och behörigen faststälts bestämmelser a) att aktie i bolaget icke må ägas eller innehafvas af utlänning eller, utan Kungl. Maj:ts medgifvande, af svenskt bolag, b) att Kungl. Maj:t skall äga utse en ledamot i bolagets styrelse och en revisor samt c) att beslut om försäljning af bolaget tillhörig grufva eller del däraf, om bolagets upplösning eller om nedläggande af grufdriften ej skall gälla utan Kungl. Maj:ts godkännande,

Utskottets förslag.

å det i 6:te punkten af detta kontrakt omförmälda lån, med därför stadgad af trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund ingången borgen, äfvensom de i 7:e punkten angifna aktier,

än äfven till Kungl. Maj:t inlämnats borgensförbindelse af det innehåll, som här ofvan i 2:a punkten blifvit bestämdt, äfvensom bevis därom att

dels de i bolagsordningen för trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund vid bolagsstämma den 27 april 1903 beslutade ändringar blifvit behörigen fastställda, äfvensom i samma bolagsordning införts och behörigen fastställts bestämmelse att ej någon må vid bolagsstämma utöfva rösträtt för mer än en tjugondedel af de vid stämman representerade aktierna,

dels i aktiebolaget Gellivare malmfälts bolagsordning införts och behörigen faststälts bestämmelser a) att aktie i bolaget icke må ägas eller innehafvas af utlänning eller, utan Kungl. Maj:ts medgifvande, af svenskt bolag; gällande denna bestämmelse dock ej med afseende å aktie, som då bestämmelsen fastställles bevisligen innehafves af utlänning eller svenskt bolag, b) att Kungl. Maj:t skall äga utse en ledamot i bolagets styrelse och en revisor samt c) att beslut om försäljning af bolaget tillhörig grufva eller del däraf, om bolagets upplösning eller om nedläggande af grufdriften

*Kungl. Maj:ts förslag.**Utskottets förslag.*

dels ock i Luossavaara—Kiiruna-
vaara aktiebolag införts enahanda
inskränkning i afseende å rätt för
svenskt bolag att äga eller innehafva
aktie i bolaget äfvensom stadgats,
att beslut om ändring i vare sig
denna bestämmelse eller i den uti
bolagsordningen redan intagna före-
skrift om rätt för Kungl. Maj:t att
utse en ledamot i bolagets styrelse
ej skall gälla, med mindre de i 22
§ 2 mom. bolagsordningen uppställda
villkor för giltigheten af där afsedda
beslut blifvit uppfyllda.

Det i 6:e punkten omförmälda
lån må dock icke i sin helhet eller
till någon del utbekommas, förrän
till riksgäldskontoret aflämnats, för-
utom ofvan omförmälda handlingar,
den i 7:e punkten 1 mom. omnämnda
inteckningshandling jämte grava-
tionsbevis.

ej skall gälla, utan Kungl. Maj:ts
godkännande,

dels ock i Luossavaara—Kiiruna-
vaara aktiebolag införts enahanda
inskränkning i afseende å rätt för
svenskt bolag att äga eller innehafva
aktie i bolaget äfvensom stadgats,
att beslut om ändring i vare sig
denna bestämmelse eller i den uti
bolagsordningen redan intagna före-
skrift om rätt för Kungl. Maj:t att
utse en ledamot i bolagets styrelse
ej skall gälla, med mindre de i 22
§ 2 mom. bolagsordningen uppställda
villkor för giltigheten af där afsedda
beslut blifvit uppfyllda.

Det i 6:e punkten omförmälda
lån må dock icke i sin helhet eller
till någon del utbekommas, förrän
till riksgäldskontoret aflämnats, för-
utom ofvan omförmälda handlingar,
den i 7:e punkten 1 mom. omnämnda
inteckningshandling jämte grava-
tionsbevis.

9:o.

Skulle i anledning af denna öfverenskommelse skiljaktiga meningar
i något afseende uppstå mellan kontrahenterna, äro bolagen under-
kastade Kungl. Maj:ts afgörande.

Då utskottet sålunda funnit skal att i hufvudsakliga delar biträda
Kungl. Maj:ts förslag, finner utskottet de i ämnet väckta motionerna icke
till något utskottets yttrande föranleda.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt får utskottet hemställa

a) att i anledning af Kungl. Maj:ts förevarande
framställning, Riksdagen, under medgifvande att Kungl.

Maj:t å statens vägnar må med trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund, Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag och aktiebolaget Gellivare malmfält ingå öfverenskommelse af den lydelse, det i statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 28 april 1903 omförmälda förslag med däruti af utskottet förordade ändringar utvisar, må bevilja, såsom lån till Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag och aktiebolaget Gellivare malmfält, ett belopp af 20,000,000 kronor, att af riksgäldskontoret utbetalas på de villkor, som i nämnda öfverenskommelse närmare angifvas; samt

b) att ofvan omförmälda, af herrar Lithander Bergström, Nordström och Roos i ämnet väckta motioner må anses besvarade genom utskottets hemställan i föregående moment.»